

Københavns Universitet

Etnografisk metode i sociolingvistikken

Maegaard, Marie

Published in:
Folkmålsstudier

Publication date:
2014

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Maegaard, M. (2014). Etnografisk metode i sociolingvistikken. *Folkmålsstudier*, 52, 57-76.

Marie Maegaard

ETNOGRAFISK METODE I SOCIOLINGVISTIKKEN

Ethnographic methods in sociolinguistics

Sociolinguistic studies focus on linguistic variation and the social life of people. The methods for investigating this relation has changed during the history of sociolinguistics, and the paper presents an account of how and why ethnography has become so important in many parts of contemporary sociolinguistics. Because the paper is foremost a methodological paper, several examples from specific studies are presented and discussed in the text. In the paper both theoretical and methodological aspects of ethnography are discussed, and it is argued that even though late modern ethnography has acknowledged that ethnographic knowledge is always a construction, it is still possible – and important – to carry out meaningful and relevant ethnographic research in sociolinguistics.

Indledning

Verden er fuld af sproglig mangfoldighed. Inden for sociolingvistikken har man altid gerne villet forbinde denne sproglige mangfoldighed og variation med menneskers sociale liv. Metoderne for hvordan man gør det, har imidlertid ændret sig gennem tiden, og i denne artikel vil jeg komme ind på hvordan og hvorfor den etnografiske metode er blevet så vigtig i store dele af den moderne sociolingvistiske forskning. Jeg vil lægge vægt på metodens muligheder, men jeg vil også sætte fokus på dens begrænsninger og diskutere faldgruber i etnografisk forskning.

De fleste sociolingvister er ikke uddannet inden for etnografi eller antropologi, og derfor kan det for mange virke uoverskueligt at gå i gang med etnografiske studier. Det er mit håb at denne artikel kan hjælpe til at gøre det mere overskueligt hvordan denne type forskning kan udføres.

"Det sociale" i sociolingvistikken

I William Labovs indflydelsesrige studier i 1960'ernes og 1970'ernes USA blev den sproglige variation direkte koblet til en bestemt model af samfundet som lagdelt i socialklasser. For Labov var det afgørende at se variation som et spørgsmål om klasses tilhørsforhold, og han inddelte sine informanter i kategorier på baggrund af deres arbejde, uddannelse, løn, boligforhold etc.

Labov opererer med en model som er inspireret af sociologer som fx Parsons (1964) hvor samfundet er socialt stratificeret i klasser som udfylder hver sin funktion. Parsons' teori er således en *funktionalistisk* sociologisk teori eller en *konsensusteori*, hvor samfundet opfattes som et integreret sammenhængende hele hvor hvert individ gennem sit klasses tilhørsforhold har sin plads og funktion i helheden. Inden for denne type sociologiske teorier anser man ikke magtforhold, eller forskelle i muligheder og begrænsninger som væsentlige, men fokuserer på hver classes funktion i helheden. Modsætningen hertil er *konfliktteorier* som fremstillet af fx Marx (1906) og Weber (1947) som anser spændinger mellem klasser som afgørende for samfundsforandringer, og som i det hele taget anser social forandring som baseret på kollektiv kamp og ikke individuel formåen.

Det er sjældent at denne teoretiske baggrund for modellen bliver diskuteret i sociolingvistiske studier som anvender den, men det er naturligvis problematisk at overtage en model som bygger på en teori som sociolingvisten ikke nødvendigvis deler. Labov har på mange måder haft sans for magtstrukturer og undertrykkelse i samfundet, og derfor er det på sin vis problematisk når man i Labovianske studier benytter en model for samfundet som ikke deler dette fokus (se fx Rickford 1986 og Kerswill 2007 for yderligere diskussioner af brugen af klassebegrebet i sociolingvistikken).

Et andet problem ved at overtage andres modeller af samfundet uden at underlægge dem kritisk analyse, er at de ikke nødvendigvis passer på det samfund man undersøger. Her har man også inden for traditionel sociolingvistik haft meget lidt fokus på hvor godt fx Parsons' klassemodeller passer på det specifikke sprogsamfund man undersøger. Det er altså ikke for eksempel blevet undersøgt om de ni socialklasser i Labovs NYC-studie fra 1966 overhovedet er relevante for de mennesker der indgår i undersøgelsen. Dette er et generelt problem i den kvantitative sociolingvistik: at man ofte inddeler sine informanter i på forhånd fastlagte kategorier uden at undersøge deres relevans for de pågældende informanter.

Der er altså tydeligvis nogle problemer med sammenhængen mellem det teoretiske udgangspunkt for de samfundsmodeller man traditionelt har brugt i sociolingvistikken og det teoretiske udgangspunkt sociolingvisten har haft. Man kan imidlertid spørge om problemet er særlig stort når vi har set studie efter studie vise sammenhænge mellem brugen af bestemte sproglige træk og klasses tilhørsforhold målt på foruddefinerede skaler. Fx viser Labovs og Trudgills tidlige studier tydelige sammenhænge mellem placering på socialklasseskalaer og brugen af bestemte fonetiske træk (fx Labov 1966, 1972, Trudgill 1974). Imidlertid er problemerne ikke løst blot fordi vi kan måle en kvantitativ sammenhæng mellem kategorierne og de sproglige træk. Spørgsmålet er nemlig også hvordan vi kan fortolke denne sammenhæng. Nogle af

de forskere som mest grundigt har kritiseret den Labovianske sociolingvistik's teoretiske grundlag er Penelope Eckert, Norma Mendoza-Denton og Nikolas Coupland. De er alle tre enten etnografisk eller kvalitativt orienterede sociolingvister. Som Eckert (2008:455) formulerer det:

The very fact that the same variables may stratify regularly with multiple categories – e.g. gender, ethnicity, and class – indicates that their meanings are not directly related to these categories but to something that is related to all of them. In other words, variables index demographic categories not directly but indirectly [...], through their association with qualities and stances that enter into the construction of categories.

I en del af den tidlige sociolingvistik blev en korrelation mellem socialkategori og brugen af en bestemt sproglig variant fortolket som et tegn på at denne variant "betød" tilhørsforhold til den sociale kategori. Som Eckert påpeger: "[S]ocial meaning came to be confused with the demographic correlations that point to it." (2008:454). Samme kritik er rejst af fx Mendoza-Denton (2004) og Coupland (2007), som begge kritiserer traditionel variationistisk sociolingvistik for selv at skabe de kategorier der bagefter fortolkes som afgørende for variationen. Mendoza-Denton (2004:477) skriver eksempelvis om essentialismen i sociolingvistikken:

Essentialism in sociolinguistics includes the analytic practice of using categories to divide up subjects and sort their linguistic behavior, and then linking the quantitative differences in linguistic production to explanations based on those very same categories provided by the analyst.

Samme argument gør sig gældende hos Coupland (2007:48) som skriver at: "[T]he appearance of sociolinguistic structure in variationist sociolinguistic descriptions is at least to some extent an artefact". Det betyder altså at den meget tydelige sammenhæng man ser i figurerne hos fx Labov og Trudgill dækker over en virkelighed hvor det måske ikke er de sociale kategorier der udtrykkes direkte gennem variationen, men andre sociale betydninger. Disse betydninger har man ikke mulighed for at få frem i de traditionelle beskrivelser, fordi man ikke har undersøgt hvilke sociale betydninger variationen indgår i, men på forhånd udvalgt hvilke kategorier man vil se på. Et eksempel er sammenhænge mellem køn og brug af bestemte sproglige træk. Ofte er disse sammenhænge blevet tolket som en direkte sammenhæng – altså som om man gennem brugen af bestemte varianter direkte udtrykker kvindelighed eller mandlighed. Dette er dog gennem lang tid blevet kritiseret for at være en meget simplistisk fortolkning (Ochs 1992, Eckert & McGonnell-Ginet 2003). Man kan nemlig se de sociale betydninger knyttet til sproglig variation som betydninger som først og fremmest har med *stance*, holdning og andre sociale kvaliteter at gøre. Når en mand benytter et

bestemt sprogligt træk, indexerer det altså ikke først og fremmest ”jeg er mand”, men det kan fx indexere træk som styrke, magt, coolness, jordbundethed eller andet. Dette kan så igen være forbundet med køn, men det er altså på en indirekte måde.

For at komme tættere på de sociale betydninger som har relevans for de mennesker hvis sprog sociolingvisterne studerer, må man altså benytte andre metoder end de gængse inddelinger som er foretaget på forhånd. Mange sociolingvistiske studier benytter i dag mere kvalitative metoder (se fx Johnstone 2000, Nordberg 2011, Sundgren 2013), og nedenfor kommer jeg ind på hvorfor antropologiens etnografiske metoder er oplagte at benytte i studier af sproglig variation og social betydning.

Antropologiens erkendelsesinteresser

Etnografisk metode er traditionelt blevet brugt i undersøgelser af kulturer der er fremmede for forskeren, men metoden har vist sig brugbar i studiet af mange andre, mere dagligdags, sammenhænge. Man kan diskutere hvad det egentlig er etnografien kan, og i det følgende vil jeg skitsere den etnografiske metode og de udfordringer metoden står over for.

Målet med etnografien er ifølge Malinowski, en af grundlæggerne af den moderne antropologi, ”to grasp the native’s point of view, his relation to life, to realize his vision of his world” (1922:25). Dette betyder at man i feltarbejdet må forsøge at opleve verden som den ser ud for de mennesker som tilhører det miljø man undersøger. Man forsøger altså at forstå og beskrive det perspektiv de mennesker man undersøger har. Men er det overhovedet muligt at opleve verden som den ser ud for andre mennesker?

For Malinowski, og mange antropologer efter ham, er distinktionen mellem beskrivelse og analyse uhyre vigtig. Denne distinktion er imidlertid svær at opretholde fordi den implicerer at det er muligt at foretage beskrivelse uden at fortolke. Set i et senmoderne perspektiv er det klart at alle beskrivelser er konstruktioner, og derfor bliver skellet mellem beskrivelse og analyse umuligt at opretholde. Som Geertz allerede i (1973:9) skriver: ”What we call our data are really our own constructions of other people’s constructions of what they and their compatriots are up to.” Geertz skriver sin etnografi inden for hvad man kunne kalde en mere ”litterær” tilgang og mener ikke det er muligt at lægge et skel mellem den metaforfyldte litterære tekst i hans etnografi og de mere jævne hastigt nedfældede feltnoter han har taget på stedet, fordi alt er fortolkning. Med erkendelsen af at ”alle beskrivelser er konstruktion”, erkendes det efterhånden også at etnografens tekst ikke repræsenterer en bagvedliggende kultur, men *konstruerer* kultur. Kul-

turer ses ikke længere som noget der eksisterer ude i verden, men som noget antropologer skriver frem (Clifford & Marcus 1986). Samtidig med at denne ”sproglige vending” kan ses som den moderne antropologis højdepunkt, angiver det startpunktet for udviklingen mod den senmoderne antropologi (Hastrup 2004:15).

Inden for senmodernismen gør man op med modernismens problematiske grundantagelse om at verden kan kendes *som den er*. Verden – og kultur – kan ikke siges at eksistere andre steder end som tekster, og det bliver videnskabens opgave kritisk at fortolke disse tekster. I stedet for anerkendelsen af begreber som ’kultur’ og ’folk’ (oplagte eksempler inden for sociolingvistikken kunne være begreber som ’etnicitet’ og ’sprog’), bliver der sat fokus på det unikke og ugentagelige, og det anerkendes at etnografiske sandheder nødvendigvis må være delvise, ufuldstændige og afhængige af øjnene der ser (f.eks. Clifford 1986). Den senmoderne opfattelse er at alle sandheder er konstruerede, og at etnografiske tekster er ’sandhedskonomier’ hvor magtforhold og historie har stor indflydelse på konstruktionen:

[T]he maker (but why only one?) of ethnographic texts cannot avoid expressive tropes, figures, and allegories that select and impose meaning as they translate it. In this view, more Nietzschean than realist or hermeneutic, all constructed truths are made possible by powerful “lies” of exclusion and rhetoric. Even the best ethnographic texts – serious, true fictions – are systems, or economies, of truth. Power and history work through them, in ways their authors cannot fully control.

(Clifford 1986:7)

Det videnskabelige projekt er ikke længere af opklarende men fortolkende natur, og i stedet for at se videnskabens opgave som at afsløre verdens sande natur, bliver det senmoderne projekt radikal fortolkning (Davidson 2001). Videnskaben er altså ekspressiv; den skal ikke repræsentere det allerede givne men transformere det til noget andet, til en teoretisk forståelse som ellers ikke var kommet til udtryk. Den radikale fortolkning rummer netop muligheden for at tilføje ny betydning, og er ikke et forsøg på at afdække eller afsløre en betydning som antages at eksistere på forhånd. Hermed understreges det også at ingen enkeltteori udtømmer mulighederne for fortolkning, fordi der ikke er tale om afspejling af verden som den nu en gang er, men om tilføjelse af ny betydning (Hastrup 2004a:19).

På baggrund af den ovenfor beskrevne udvikling bliver den senmoderne antropologi selvfokuseret og selvkritisk. Det anses som uhyre vigtigt at understrege den grundlæggende fortolkning etnografen foretager, og at der dermed ikke er en objektiv sandhed. Som Hastrup (2003:17–18) skriver:

Erkendelsen er subjektiv, og spørgsmålet er, hvordan subjektet overhovedet kan erkende genstanden i dens objektive væsen. Alene det, at man taler om genstands-

mæssighed, indebærer allerede en 'forholden sig til', som har sit udspring i det menneskelige og ikke i genstanden. Erkendelsesprocessen 'forrykker' i sig selv virkelighedsbilledet. Vi står altså hele tiden over for et dobbelt problem med at erkende objektet både som sig selv, og som det tager sig ud i erkendelsen. Kun i erkendelsen kan vi med sikkerhed vide hvad vi taler om, nemlig fortolkning.

Hastrup ser det modernistiske projekt som på mange måder koblet sammen med en 'metodologisk nationalisme' hvor en homogen helhed, f.eks. nationen eller kulturen, blev taget for givet som vidensobjekt. Heroverfor står det senmodernistiske projekt som omvendt er styret af en 'metodologisk individualisme' hvor den enkeltes erfaring danner udgangspunkt og fokus for den antropologiske undersøgelse, som derfor ofte resulterer i et biografisk perspektiv på samfundet (Hastrup 2004a:23). Man lægger stor vægt på at formidle bevidstheden om tekstens forskellige 'stemmer', at formidle grænsen for den etnografiske viden, og dette anses af eksempelvis antropologen Jonathan Spencer (2001:450) som et nyt problem:

More strikingly, a formularized version of postmodern ethnography, alternating between stock passages of self-consciousness and (carefully edited and positioned) 'voices', is in danger of becoming the disciplinary norm, while students have to be constantly warned that sometimes the people they are talking to are more interesting than the people asking the questions.

Det stærke fokus på fortolkning gør altså etnografen mere synlig i analyserne på godt og ondt, og selve den subjektive fortolkningsproces kan på det nærmeste blive fokus for analysen.

Det er dog ikke alle etnografisk orienterede sociolinguister der er helt så radikale i deres forståelse af hvilke erkendelser etnografiske metoder giver mulighed for. Monica Heller argumenterer for en *kritisk etnografisk sociolinguistik* (Heller 2011) og skriver at denne tilgang giver mulighed for at beskrive og forklare social forandring generelt, og specielt den forandring henimod en globaliseret ny økonomi som pågår i øjeblikket (2011:35). I det *kritiske* ligger der ifølge Heller at denne tilgang søger at beskrive, forstå og forklare sociale forskelle og social ulighed. Dermed er magtperspektivet altså tænkt centralt ind i denne tilgang. Magtperspektivet er også relevant i forbindelse med selve etnografens status i det sociale felt. Som Clifford allerede i 1986 skrev (jf. ovenfor), så er etnografiske tekster altid sandhedsøkonomier som produceres gennem eksklusion og inklusion, og hvor magtforhold har betydning, også selv om etnografen ikke altid er opmærksom på det. Magtforhold er altså en integreret del af sociale relationer (som også fx Foucault beskriver i sine teorier om magt, fx Foucault 1990). En mulig konsekvens man kunne drage af disse argumenter ville være at opgive overhovedet at foretage etnografiske studier, og især måske i sociale felter hvor

etnografens position påvirkes markant af historiske og kulturelle forhold (fx når en hvid middelklasse-etnograf laver feltarbejde i tidligere koloniserede samfund). Hvis magtforhold altid spiller en stor rolle for den viden man producerer under feltarbejdet, så er spørgsmålet om den viden der kommer ud af et etnografisk studie overhovedet er interessant og relevant for nogen.

Ifølge Heller bør man dog ikke drage denne radikale konklusion. Hun mener tværtimod at man gennem kritisk etnografi kan fremkomme med viden som er væsentlig og brugbar for at forstå verden (2011:36):

My preference lies in reflexive knowing, in constructing knowledge understanding fully that I am simultaneously — indeed, through the very act of doing that knowledge construction — engaging in relations of power, some dimensions of which I may be aware of, some of which I may discover as I go along, and some of which will forever escape me.

Heller argumenterer altså for en kritisk og reflektiv etnografi som har fokus på magtrelationer og på etnografens position i feltet, samtidig med at der er fokus på det sociale felt som er etnografiens egentlige interesse.

Gennem etnografiens historie er det altså blevet mere og mere klart at de beskrivelser som etnografen producerer ud fra sit feltarbejde er *konstruktioner* og ikke *repræsentationer* af en bagvedliggende virkelighed. Forskellige forskere forholder sig forskelligt til denne kendsgerning, men som det fremgår er det ifølge Heller muligt at forholde sig kritisk og reflektivt i det etnografiske arbejde og dermed producere brugbar viden som både forklarer og beskriver sociale forhold.

Etnografiske metoder

I det foregående har jeg gennemgået udgangspunktet for etnografien – hvad erkendelsesinteressen er, og hvordan perspektivet på denne erkendelse har ændret form gennem historien. Rent metodisk benytter man sig traditionelt inden for etnografien primært af deltagerobservation og interview, og dette har egentlig ikke ændret sig selv om perspektivet har ændret sig. Mange andre metoder kan også benyttes, og etnografiske studier er netop ofte kendetegnet ved at være meget brede i deres metodiske tilgang og benytte en vifte af forskellige metoder. I det følgende viser jeg eksempler på data fra konkrete studier og beskriver hvilke temaer hver metode kan benyttes til at belyse. Eftersom der er tale om en metodeartikel, er fokus helt konkret på hvordan man gør, hvilke datatyper man får, hvordan de kan analyseres etc. For at dette skal være muligt, har det været nødvendigt hovedsageligt at benytte data fra mine egne studier, og fra Pia Quist hvis data jeg også har fået ad-

gang til en del af. Der findes mange oversigtsværker og introduktioner til etnografisk metode, men i denne artikel er fokus på hvordan man helt konkret kan benytte etnografisk metode i sociolingvistikken, og det mener jeg belyses bedst ved konkrete eksempler fra feltarbejdet.

Deltagerobservation

Deltagerobservation er nok den metode de fleste forbinder med etnografi. Emerson m.fl. (1995:352) definerer deltagerobservation på følgende måde:

establishing a place in some natural setting on a relatively long-term basis in order to investigate, experience and represent the social life and social processes that occur in that setting

Som jeg var inde på oven for er der problemer med hvordan man overhovedet kan undersøge, opleve og repræsentere det sociale liv og de sociale processer, og man er nødt til at gøre sig klart at etnografisk feltarbejde er et subjektivt foretagende. Efterhånden findes i midlertid mange gruppe-etnografier hvor flere forskere har undersøgt et socialt felt sammen (fx Amager-projektet, Madsen m.fl. 2013), men ofte foregår det ved at man observerer på forskellige tidspunkter, at man observerer forskellige individer, eller med forskelligt fokus, og dermed er det subjektive blik stadig det fremtrædende. Uanset hvordan man udfører etnografisk arbejde, så er der tale om fortolkning, men det væsentlige er at denne fortolkning er velbegrundet, og at læsere af undersøgelserne kan følge argumenterne. Derfor er dokumentation uhyre vigtig når man laver etnografisk feltarbejde.

Som regel tager etnografen *feltnoter*, og de kan have meget forskellig karakter. I figur 1 ses et eksempel fra Quists studie af unge på et københavnsk gymnasium. Hun har lavet et øjebliksbillede af skolegården i et frikvarter ved at tegne hvem der er hvor. Samtidig er der en vis dynamik i billedet, fx ved at hun også har noteret at nogle af eleverne ”gik op fordi det var for varmt”, og der er bevægelser som er signaleret med pile. Tid og sted er også noteret, og på den måde får man en masse detaljer på plads som senere kan indgå i beskrivelser af sociale grupper i skolen, hvor hvem bevæger sig, hvilke aktiviteter de deltager i osv.

Figur 1. Skitse fra Quist 2005

Denne form for overblik over individer og grupper kan også foretages på andre måder. En almindeligt anvendt metode er at skrive feltnoter i prosaform, hvor man altså nedskriver sine observationer på stedet, stort set mens de sker. Følgende uddrag er fra mine egne feltnoter fra et studie af 9. klasserne på en folkeskole i København (Mægaard 2007):

Eksempel 1

9.y:

I klassen: Maja, Susan, Lea, Sofie, Eva sidder, står, går rundt omkring. Er mest omkring bordet hvor Maja og Lea plejer at sidde. CD-afspilleren kører. Der er høj musik, den dér spanske popsang – ah hey ah ha osv... Maja centralt placeret. De snakker lidt sammen indimellem, men ikke meget. Synger lidt med. Anne i udgangen.

Lisa og Sanne sidder ved et bord, ligesom de gjorde i foregående time. Snakker ikke. Ser på de andre eller i deres bøger.

Mark går rundt og piller ved forskellige ting. Kaster papirkugler i skraldespanden. Spørger mig om vi skal bytte kuglepenne fordi han ikke har en blå. Bytter med ham.

Caroline er gået skulle vist mødes med sin kæreste Marco? fra 10.

Centralrummet: Omar, Rami, Minh, Jeppe, Yassin står lige uden for klassen og fjoller højroset. Rami driller Yassin lidt, de andre går med. Yassin har angiveligt sagt at han har været 'i' toiletet i stedet for 'på'.

Johan er ovre ved u'ernes klasse.

Oscar kan jeg ikke se.

Sebastian har været ude men står nu i udkanten af drengegruppen lige uden for klassen.

Mona står og snakker med Samira og Mathilde fra u.

Gården: Lasse og Tim står ved cykelstativerne og ryger.

Uddraget viser en oversigt over klassen 9.y. Jeg forsøger at danne mig et overblik over hvem der er hvor i løbet af spise-frikvarteret. Oversigten er ikke fuldstændig, for der er elever som ikke er blevet observeret – Oscar er fx ikke synlig – men de fleste elever er observeret, og sammen med mange andre tilsvarende oversigter fra andre dage giver feltnoter af denne type et overblik over hvilke mønstre der er i elevernes praksisser i frikvartererne. Hvem er sammen med hvem, hvorhenne, og hvad laver de? Dette er alt sammen ting som viser sig at være væsentlige for de sociale distinktioner i denne skole og i denne klasse.

Selve feltarbejdet, den fysiske tilstedeværelse i et socialt felt, kan udføres på forskellige måder. Nogle anvender et system hvor de med et bestemt tids-interval noterer alt hvad der sker det pågældende sted. Denne metode søger at mindske risikoen for at man "stirrer sig blind" på bestemte temaer, ved at tvinge forskeren til at tage noter, også når der tilsyneladende ikke sker noget bemærkelsesværdigt. I de fleste etnografiske studier anvender forskeren dog en mere fleksibel form for observationsteknik. En del nyere studier benytter også video (fx Bellander 2010, Madsen m.fl. 2013) eller fotografier under observationerne (fx Staunæs 2003).

Mange etnografer benytter også "dagbøger" hvori dagens indtryk nedskrives. Dette foregår med udgangspunkt i feltnoterne, og altså efter selve observationerne, men mens man stadig har dem friske i erindringen. Der er tale om en form for udvidede feltnoter skrevet mere detaljeret ud end man ofte har tid til undervejs mens observationerne foregår.

Uanset hvordan man tilrettelægger feltarbejdet, vil den første dag i det pågældende sociale felt nok altid være svær og fuld af uoverskueligt mange indtryk. Den kan fx illustreres med de dagbogsnotater jeg skrev den første dag på Byskolen. Mødet med Byskolens 9. klasser var overvældende for mig, og jeg havde i de første uger utrolig svært ved at finde en plads på sko-

len – eller affinde mig med at min plads var anderledes og unik i forhold til det liv der i øvrigt levedes på skolen. Her er et uddrag:

Eksempel 2

Mandag 2. september. Første dag på skolen. Pyyh hvor er det hårdt. Følte mig på hele tiden, men også meget af-sondret og anderledes. Stod frem og præsenterede mig for Bentes klasse, 9. b. De var søde nok, men spurgte ikke om noget. Nogle var interesserede i at snakke med mig bagefter, andre virkede ligeglade, lod som om jeg ikke var der, andre igen virkede generte og som om de helst ville undgå mig. Det bliver svært...

Tre timers dansk med Bente. 17 elever i dag. Fik nogenlunde styr på navne osv. Sad hos Lone, Lykke, Sara og Ditte i de to første timer og hos Victor, Pelle og Kim den sidste. Sara og Ditte er veninder – og måske Lone og Lykke? Victor, Pelle og Kim virker meget forskellige fagligt, og jeg tror ikke de går sammen. Kim lagde sig tit henover bordet og så ud som om han sov, i alle frikvartererne, og også i en af timerne. Drømmer han sig væk..?

I frikvartererne drøner mange af dem ud af klassen – hvorhen? – andre bliver siddende eller går rundt i klassen. Jeg må prøve at få overblik over deres færden i frikvartererne, hvad de laver og hvem de er sammen med. Det er meget uoverskueligt. Selv om jeg blev i 9.b hele dagen er jeg fuldstændig forvirret. Har lært mange af navnene, men nogle af drengene flyder sammen for mig.

Snakkede mest med Ditte og Sara, fik dem til at vise mig rundt på skolen (selv om jeg har været over det hele allerede, blev jo vist rundt af Niels, men hvad skal man ellers gøre for at få kontakt?) Snakkede lidt med dem om klassen. De er lige blevet veninder, tidligere var Sara og Heidi bedste veninder, og nu fortæller de så at Heidi taler ondt om Ditte, fordi hun er jaloux. Ditte føler sig i opposition til de andre piger i klassen, men hun går lidt sammen med nogle stykker fra de andre 9. klasser, siger hun. Klassen er opdelt – piger og drenge går ikke sammen, siger de. Nogen er ”meget falske”, og man ved ikke hvor man har dem, fortæller Ditte, som nævner Lone som eksempel. Hun er sikker på at Lone hader hende! Der er vist gang i noget mellem pigerne som jeg slet ikke kan gennemskue endnu. De virker alle sammen meget mutte – bortset fra Yasmin og Sunna, som er meget smilende.

Andre observationer: Philip virker klart som en bogligt meget stærk elev – men klassens nørd? De andre laver øjne af ham når han siger noget (specielt Mikkel og Christian). Kim og Magnus virker meget svage. Victor er desuden selvsikker og skjuler ikke sine evner – går også i rette med Bente (diskussion om solnedgang forskellige steder i USA...).

Eleverne må egentlig ikke ryge på skolens område, men har en stiltiende aftale med lærerne om at de gerne må stå et sted ude i en af haverne (de påstår at Bente er modstander af dette). Spurgte en lærer om det som forklarer det med at eleverne tidligere gik uden for skolen og stod og hang, og det brokkede naboerne sig over, så nu ser de gennem fingre med rygningen. [...]

Dette er kun et uddrag af dagbogen fra den første dag, men det afspejler meget godt feltarbejdets karakter. Der er usikkerheden, bevidstheden om egen anderledeshed, uoverskueligheden, tvivlen, men også brugbare observatio-

ner. Observationerne er rodede og ufokuserede, fordi det er svært at vide hvor man skal sætte ind, når man endnu ikke kender til det konkrete praksisfællesskab. Dagbogsnotatet indeholder også erkendelsen af at det er vigtigt at få overblik over elevernes færden i frikvartererne – hvor de er, hvem de er sammen med, hvad de laver. Det skinner tydeligt igennem at det hele er meget uoverskueligt og forvirrende for mig, og at jeg frygter at det bliver svært at skabe kontakt til eleverne.

Samtidig er der allerede i dette første dagbogsnotat observationer, eller begyndelsen til observationer, som er nyttige. F.eks. er det netop elevernes færden i frikvartererne der bliver omdrejningspunktet for min analyse af de sociale netværker på skolen. I den forbindelse er 'rygestedet' udenfor også relevant, og det nævnes altså allerede den første dag. At jeg forsigtigt spørgende benævner Victor som 'nørd', er endnu et tegn på at mange betydninger rekonstrueres hver evig eneste dag. Victor viser sig at være en dreng som de fleste andre i klassen er enige om at kategorisere som 'nørd', og det viser sig altså allerede i den første time jeg har med eleverne.

På den anden side er der også observationer som ikke viser sig at have ret meget relevans, eller som i hvert fald skal bearbejdes. Eksempelvis viser senere feltarbejde sig at nuancere billedet af de mutte piger som er uvenner med hinanden. Om de er uvenner, viser sig i høj grad at være et spørgsmål om hvem man spørger, og klassen konstrueres meget forskelligt af forskellige elever i forskellige sammenhænge.

Uddraget rummer også overvejelser over hvordan man som etnograf "kommer ind" i feltet. Jeg spørger to af pigerne om de vil vise mig rundt på skolen, og undervejs taler jeg med dem om en masse ting om skolen, klassen, deres venskab mv. I dette feltarbejde var det en oplagt metode at bruge, men man kan "komme ind" i feltet på mange andre måder (jf. beskrivelsen hos Maegaard & Quist 2005).

Interview

Interviewet er en anden meget anvendt metode i etnografisk forskning. Interview kan benyttes med mange forskellige formål, og nedenfor vil jeg give eksempler på interviewdata som kan benyttes til forskellige former for analyser. Det er naturligvis vigtigt at være opmærksom på at den generelle senmoderne kritik af antropologien i høj grad også gælder interviewforskning. Det er ikke sådan at vi gennem interview kan frembringe 'sandheden' om et givent fænomen (jf. Kvale 1997). Når man som interviewer stiller spørgsmål, må man altså være klar over at de svar man får ikke kan forstås

som objektive sandheder, eller som den interviewedes endegyldige holdning til eller viden om det pågældende fænomen.

Siden de første egentlige etnografiske interviewstudier fra 1920'erne har teorien om kvalitative forskningsinterview udviklet sig meget. Især fra 1980'erne og frem blev interviewet som metode i kvalitativ forskning genstand for diskussion, og der udvikledes nye måder hvor man tog højde for den senmoderne kritik inden for antropologi og sociologi (Heyl 2001). Kritikken var en videreførelse af den som fremkom i 1970'erne, og er en afart af den overordnede senmoderne kritik som jeg har været inde på flere gange. Det fremførtes at det bygger på en illusion når forskeren forventer at være i stand til gennem interviewet at finde frem til 'sandheden'. Interviewdata konstrueres af interaktørerne, og værdier, holdninger mv. er ikke invariable størrelser, men må anerkendes som påvirkelige af en række faktorer.

Interviewet blev altså ikke længere opfattet som en metode hvormed man kan få direkte adgang til svarene på sine forskningsspørgsmål. Ifølge Kvale bør man snarere se interviewereren som en rejsende der udforsker et område og falder i snak med de folk han møder, men som altså ikke kan finde frem til netop én guldklump som endemålet for sin rejse (1997:17–19). Tværtimod skriver Heyl (2001:370):

We should [...] acquire a self awareness of our role in the co-construction of meaning during the interview process; [and] recognize that dialogue is discovery and only partial knowledge will ever be attained.

Igen understreges det senmoderne synspunkt at viden er socialt konstrueret og ufuldstændig. Man kunne strække Heyls kritik endnu længere og sige at der ikke blot er tale om 'partial knowledge' (hvilket forudsætter at der er en helhed som vi bare ikke kan afdække fuldtud), men om 'constructed knowledge'. Dette er i tråd med argumenterne fremført ovenfor omkring problemerne ved at se etnografen som én der afdækker en bagvedliggende sandhed. Interviewet er ikke en metode der frembringer endegyldige svar omkring objektive sandheder, men en metode der frembringer konstruktioner af virkeligheden. Samtidig er også interviewereren medskabere af den virkelighed som bliver talt frem i interviewet (se også Thøgersen 2005 for mere beskrivelse og kritik af interviewmetoder).

Det betyder i midlertid ikke at man ikke kan benytte interviewmetoden meningsfyldt i etnografiske undersøgelser. Hvis man fx er interesseret i at undersøge menneskers sociale liv, kan deres konstruktioner af dette i høj grad være interessante for en forståelse af hvilke fænomener og processer der forekommer vigtige for disse mennesker. I studiet af eleverne på By-skolen benyttede jeg interviewet på flere måder. Fx interviewede jeg ele-

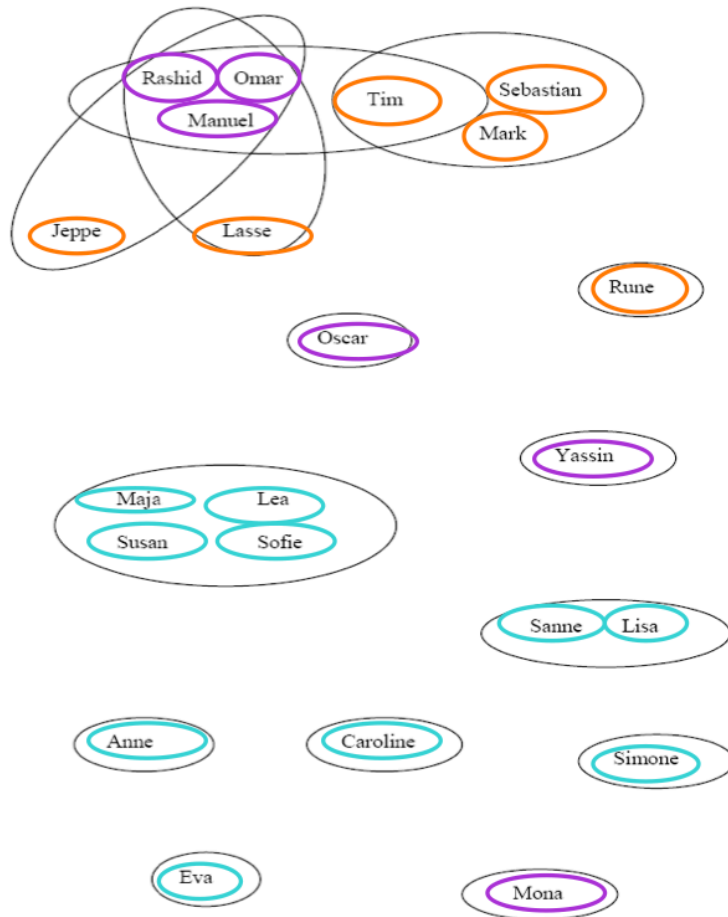
verne om sociale netværker i klassen. Eksempel 3 er et uddrag fra et interview med Bjarke.

Eksempel 3

- int: men hvordan ville du så sige grupperne ellers var i klassen (.) med hvem der går sammen med hvem
- bja: ((rømmer sig)) så er det nok Mattias og Theis ((snøfter)) og så: Toke o:g Gustav (.) sammen ik
- int: mm
- bja: altså vi er rimelig tæt alligevel ik men
- int: ja
- bja: og så har vi: Vibe hun er sådan lidt alene
- int: ja
- bja: hun er (.) jeg ved ikke (.) jeg kan meget godt lide Vibe men (.) der er ikke nogen=hun passer ikke rigtig sådan (.) med nogen .h så har vi: (.) Mathilde Samira ((rømmer sig)) og Tea (.) de meget stille og holder sig uden for det hele synes jeg (.) o:g (.) så (.) Tina Camilla (.) og øh Olivia (.) går meget sammen (.) Jeanette er så ikke så meget sammen med dem mere hun har været det
- int: mm
- bja: hun går mere sammen me:d (.) i øjeblikket er det Mira og Saba og så noget (.) sådan Linda Stine var osse på et tidspunkt (.) de ikke så meget sammen i klassen mere men øh (.) de der piger de er sådan lidt det er lidt forskelligt (.) .h de piger (.) på nær øh de tre der (.) Samira og ((rømmer sig)) Mathilde og Tea
- int: okay det sådan rimelig fast
- bja: ja

Bjarke er i stand til at fremkomme med endog meget detaljerede beskrivelser af netværkerne i klassen, og han gør endda også detaljeret rede for hvilke piger der tidligere ”gik sammen”, men som nu ”går sammen” med nogle andre. Bjarkes beskrivelse er ikke den ”ægte” beskrivelse af netværkerne i klassen (jf. diskussionen ovenfor), men det er på en måde heller ikke så relevant her. Jeg indsamlede denne type data for at være i stand til på baggrund af interviewene at tegne et billede af klassen med de forbindelser mellem eleverne som de selv præsenterede i disse interview. Samtidig spurgte jeg hvem de selv gik sammen med – hvilket skabte et helt andet billede af netværkerne i klassen – og endelig benyttede jeg mine egne observationer af det sociale liv i og omkring skolen til at frembringe et helt tredje billede af netværkerne. Tilsammen giver disse billeder indsigt i de diskurser der eksisterer omkring klassens sociale liv. De giver indblik i dynamikker så som inklusion- og eksklusionsprocesser, skiftende popularitetshierarkier og meget andet. I figur 2 ses et sociogram over klassen 9.d som viser netværkerne i klassen. Dette sociogram er baseret på elevernes fremstillinger af *andres*

netværker. Det handler altså ikke om hvem de selv har sagt at de ”går sammen med”, men om hvem de mener de andre ”går sammen med”. Det er de fremstillinger der giver det klareste mønster i sociogrammerne; der er altså ret stor enighed om hvilke grupper der er i klassen (se Mægaard 2007 for flere detaljer om analysen).

Figur 2. Sociogram over netværker i klassen 9.d

Sociogrammet i figur 2 viser bl.a. at der er visse sociale kategorier som ser ud til at være meget vigtige for netværkerne i klassen. I figuren er piger markeret med turkise ringe, drenge med orange ringe, mens den kategori der på skolen havde mærkatet ”udlændinge” er markeret med lilla ringe. Kategorien ”danser” er ikke markeret med en ring, fordi det gælder de fleste i figuren (alle dem som ikke er markeret som ”udlændinge”). Der er kun én type ring om hver person for overskuelighedens skyld, men det kan nævnes at Mona også er i kategorien ”pige”, mens Oscar, Yassin, Omar, Manuel og Rashid også er i kategorien ”drenge”. Dette sociogram er altså blevet til på baggrund af interviewdata, og giver et overblik over de væsentligste fremstillinger af netværker og kategorier i klassen. Det ses fx at Omar, Rashid og

Manuel indtager en meget central placering i klassen, mens fx Anne, Caroline og Eva ser perifære ud i denne fremstilling. I midlertid er der mange detaljer der ikke er med i denne type oversigt, og her kan deltagerobservation komme ind som en frugtbar metode til at undersøge de enkelte elevers sociale liv yderligere. Det er fx ikke sådan at Caroline er i en perifær position på skolen. Hun har masser af relationer både på sit eget klassetrin og på de ældre, men det fremgår ikke af sociogrammet som kun viser relationer inden for hendes egen klasse.

Interview kan imidlertid også benyttes med andre formål. Inden for sociolinguistikken kan folks holdninger til – eller beskrivelser af – forskellige former for sprogbrug også have interesse, og eksempel 4 er et eksempel på hvordan denne type data kan fremkomme.

Eksempel 4

- int: mm men jeg tænkte på sådan en udtale som øh tjy som at sige tjyve og tjivoli og (.) tjina sådan i [stedet for og sige]
- ken: [nåh] det gør Tariq fra vores klasse i hvert fald meget
- int: ja (.) er der andre du kan komme i tanke om der bruger det
- ken: næh ikke sådan rigtig
- int: mh (.) er der nogen piger der bruger det (.) tror du
- ken: næh (.) ikke hvad jeg har lagt mærke til
- int: nej
(.)
- ken: det er mest drengene for at være seje
- int: okay
- ken: tror jeg
- int: ja (.) men er der andre drenge hvor du har (.) lagt mærke til de bruger det
- ken: næh
- int: nej (.) men er der andre af så nogen lyde ligesom den
- ken: der er den der med tjyve den er god
- int: ja ((ler))
- ken: den bruger Tariq i hvert fald meget
- int: mm

I eksemplet spørger jeg til en bestemt t-udtale som jeg har bemærket på skolen. Kenneth svarer med det samme at ”det gør Tariq fra vores klasse i hvert fald meget”. Samtidig giver han udtryk for at der, efter hvad han ved, ikke er nogen piger der bruger den, men at det mest er ”drene for at være seje”. Her kan man altså se at der konstrueres forbindelser mellem et bestemt fonetisk træk, nemlig palataliseret *t*, og bestemte sociale kategorier og værdier, nemlig drenge og sejhed. Disse forbindelser er interessante fordi de fortæller os noget om de ideologier der er betydningsfulde i det sociale felt der undersøges.

Tilsvarende snakker jeg i et interview med pigen Lykke om hvorvidt der er forskellige måder at tale på på skolen (eksempel 5).

Eksempel 5

- int: at der er nogen der snakker anderledes end dig eller (.)
- lyk: nej jeg tror bare jeg er mere rapkæftet end andre der er selvfølgelig nogen (.) der (.) der snakker sådan mere (.) dameagtigt fordi de måske er vokset op i sådan en (.) familie hvor man snakker sødt og sådan stille og ro på derhjemme (.) så får de sådan også nogen andre meninger jo ik når de kommer vokser op sådan et stille og roligt sted (.) jeg er vokset mere op sådan med min mor der har sine egne holdninger og også er rapkæftet og så min far han er rødhåret så han er også meget sådan hidsig ik (.) og det kan jeg også godt være (.) men det kan jeg godt lægge mærke når piger snakker mere (.) pigeagtigt (.) og jeg snakker mere sådan slangagtigt sådan (.) havnearbejder får jeg tit at vide
- int: ((ler)) hvordan er det at snakke pigeagtigt eller dameagtigt eller hvad du sagde
- lyk: det sådan mere (.) uden bandeord
- int: okay det er så noget ja
- lyk: mm og så hvis man siger et eller andet så kan man bare se de glør på én som om man er (.) sindssyg ik (.) at sige sådan

Lykke fremstiller her forbindelser mellem det at være "rapkæftet", "rødhåret", "have sine egne holdninger", snakke "slangagtigt", "havnearbejder"-agtigt, bruge bandeord mv. Dette stilles over for det hun kalder at snakke "dameagtigt", som hænger sammen med at "snakke sødt", at der er "stille og ro på derhjemme", snakke "pigeagtigt" og "uden bandeord". Hun modstiller her to måder at snakke på som i høj grad hænger sammen med to måder at være pige på. Det var tydeligt under feltarbejdet at der fandtes forskellige måder at gøre sit køn på, og at denne forskellighed bl.a. konstrueredes sprogligt. Dermed er Lykkes fremstilling en interessant konstruktion af forskelle mellem pigerne som viser et lidt andet perspektiv end forskerens.

Det er altså i høj grad muligt at benytte interview til at belyse meget forskelligartede etnografiske og sociolingvistiske spørgsmål – både spørgsmål der handler om det sociale, spørgsmål der handler om det sproglige, og spørgsmål om relationerne derimellem.

Indsigter fra etnografiske studier

Den etnografiske indfaldsvinkel til studiet af sproglig variation har bidraget til at nuancere sociolingvistiske undersøgelser. Som jeg var inde på i indledningen til denne artikel, kan det etnografiske perspektiv være med til sætte spørgsmålstejn ved antagelser som traditionelle studier har taget for givet.

Dette gælder fx antagelser om sammenhænge mellem sprogbrug og tilhørsforhold til bestemte socialklasser. Indledningsvis gjorde jeg rede for kritikken fra bl.a. Eckert, Coupland og Mendoza-Denton mht. det som de opfatter som en ureflekteret brug af kategorier fra samfundsmodeller som ikke diskuteres. Det som etnografiske studier kan bidrage med i den kritik kan fx illustreres ved Eckerts undersøgelser fra en high school i Detroit (Eckert 1989, 2000). Her viser hun hvordan eleverne orienterer sig imod to poler i det sociale spektrum; de såkaldte *jocks* og *burnouts*. Disse to sociale kategorier har stor betydning for den sociale orden på skolen, idet alle elever er meget bevidste om eksistensen af de to kategorier – også selv om mange kalder sig *in-betweens*. Det viser sig at kategorierne også har stor betydning for den sproglige variation. Eckert undersøger elevernes sprogbrug mht. en mængde forskellige sociolingvistiske variable og finder at tilhørsforholdet til de to sociale kategorier *jocks* eller *burnouts* giver klarere sammenhænge med brugen af de forskellige variable end elevernes socio-økonomiske baggrund (målt på forskellige måder). Studiet viser altså at de lokalt konstruerede kategorier *jocks* og *burnouts* er vigtigere kategorier for eleverne end deres socialklassebaggrund, både når det kommer til sociale grupperinger, og når det kommer til sproglig variation. *Jocks* og *burnouts*-kategorierne er ikke uafhængige af socialklasseforhold, men de er sammenvævet med andre mere lokale betydninger, og det er derigennem de bliver væsentlige pejlemærker for elevernes sociale liv.

Etnografi benyttes ikke kun i variationistisk sociolingvistik som Eckerts, men bruges også inden for eksempelvis interaktionel sociolingvistik (fx Gumperz 1999, Rampton 2006, 2007, Madsen m.fl. 2013). Etnografi kan, som det er fremgået, i det hele taget bidrage til at undersøge hvilke lokale praksisser, kategorier, ideologier der er betydningsfulde i et givet socialt felt. Dermed bliver de indsigter vi får fra sociolingvistikken også langt mere detaljerede og sammenhængene bliver klarere.

På trods af diskussionerne af hvilke former for viden etnografien egentlig kan bidrage med, så har etnografien altså stadig vigtige indsigter at bidrage med i sociolingvistikken. Derfor er Hellers (2011) anbefaling af en *kritisk etnografisk sociolingvistik* også både væsentlig og relevant for fremtidig sociolingvistisk forskning.

Referencer

- Bellander, Theres. 2010. Ungdomars dagliga interaktion. En språkvetenskaplig studie av sex gymnasieungdomars bruk av tal, skrift och interaktionsmedier. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Clifford, James. 1986. Partial Truths. I: Clifford, James & Marcus, George E. (red.), *Writing Culture. The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press. S. 1–26.
- Clifford, James & Marcus, George E. (red.) 1986. *Writing Culture. The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.
- Coupland, Nikolas. 2007. *Style. Variation and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Davidson, Donald. 2001. Radical Interpretation. I: Davidson, Donald: *Inquiries into Truth and Interpretation*. Oxford: Clarendon Press. S. 125–139.
- Eckert, Penelope. 1989. *Jocks and Burnouts. Social Categories and Identity in the High-school*. New York: Teachers College Press.
- Eckert, Penelope. 1996. Vowels and Nail Polish: The Emergence of Linguistic Style in the Preadolescent Heterosexual Marketplace. I: Warner, Natasha, Ahlers, Jocelyn, Bilmes, Leela, Oliver, Monica, Wertheim, Suzanne & Chen, Melinda (red.), *Gender and Belief Systems*. Berkeley: Berkeley Women and Language Group. S. 183–190.
- Eckert, Penelope. 2000. *Linguistic Variation as Social Practice*. Oxford: Blackwell.
- Eckert, Penelope. 2008. Variation and the indexical field. *Journal of Sociolinguistics* 12/4. S. 453–476.
- Eckert, Penelope & McConnell-Ginet, Sally. 2003. *Language and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Emerson, Robert M., Fretz, Rachel I. & Shaw, Linda L. 1995. *Writing Ethnographic Fieldnotes*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Foucault, Michel. 1990. *The history of sexuality. Volume 1, An introduction*. New York: Vintage.
- Geertz, Clifford. 1973. Thick Description: Toward an Interpretative Theory of Culture. I: Geertz, Clifford: *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books. S. 3–30.
- Gumperz, John J. 1999. On interactional sociolinguistic method. I: Sarangi, Srikant & Roberts, Celia (red.), *Talk, Work and Institutional Order*. Berlin: Mouton de Gruyter. S. 453–472.
- Hastrup, Kirsten. 2003. *Den antropologiske videnskab. Ind i Verden*. København: Hans Reitzels Forlag. S. 9–33.
- Heller, Monica. 2011. *Paths to Post-Nationalism: A Critical Ethnography of Language and Identity*. Oxford: Oxford University Press.
- Heyl, Barbara Sherman. 2001. Ethnographic Interviewing. I: Atkinson, Paul, Coffey, Amanda, Delamont, Sara, Lofland, John & Lofland, Lyn (red.), *Handbook of Ethnography*. London: Sage. S. 369–383.
- Johnstone, Barbara. 2000. *Qualitative Methods in Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Kerswill, Paul. 2007. Social class. I: Llamas, Carmen, Mullany, Louise & Stockwell, Peter (red.), *The Routledge Companion to Sociolinguistics*. Oxon: Routledge. S. 51–61.
- Kvale, Steinar. 1997. *InterView: En introduktion til det kvalitative forsknings-interview*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Labov, William. 1966. *The Social Stratification of English in New York City*. Washington D.C.: Center for Applied Linguistics.
- Labov, William. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Madsen, Lian Malai, Karrebæk, Martha Sif & Møller, Janus Spindler. 2013. *The Amager project: A study of language and social life among minority children and youth*. Working Papers in Urban Language & Literacies, King's College London, Paper 102.
- Maegaard, Marie & Quist, Pia. 2005. *Etnografi, praksis og sproglig variation. Om etnografisk metode i udforskningen af sproglig variation som social praksis*. *NyS. Nydanske Studier og Almen Kommunikationsteori* 33. S. 42–73.
- Maegaard, Marie. 2007. *Udtalevariation og -forandring i københavnsk: En etnografisk undersøgelse af sprogbrug, sociale kategorier og social praksis blandt unge på en københavnsk folkeskole*. *Danske Talesprog* 8. København: C. A. Reitzel.
- Malinowski, Bronislaw. 1922. *Argonauts of the Western Pacific*. London: Routledge.
- Marx, Karl. 1906. *Capital: A Critique of Political Economy*. London: Modern Library.
- Mendoza-Denton, Norma. 2004. *Language and identity*. I: Chambers, J.K., Trudgill, Peter & Schilling-Estes, Natalie (red.), *Handbook of Language Variation and Change*. Oxford: Blackwell. S. 474–499.
- Nordberg, Bengt. 2011. *Anmeldelse af Catrin Norrby & Gisela Håkansson: Introduktion till sociolingvistik (2010)*. *Språk & Stil* 21. S. 232–236.
- Ochs, Elinor. 1992. *Indexing gender*. I: Duranti, Alessandro & Goodwin, Charles (red.), *Rethinking context. Language as an interactive phenomenon*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 335–358.
- Parsons, Talcott. 1964. *Social Structure and Personality*. New York: The Free Press.
- Quist, Pia. 2005. *Stilistiske praksisser i storbyens heterogene skole*. Ph.d.-afhandling fra Københavns Universitet.
- Rampton, Ben. 2006. *Language in Late Modernity: Interaction in an Urban School*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rampton, Ben. 2007. *Neo-Hymesian linguistic ethnography in the United Kingdom*. *Journal of Sociolinguistics* 11/5. S. 584–607.
- Rickford, John. 1986. *The Need for New Approaches to Social Class Analysis in Sociolinguistics*. *Language and Communication* 6/3. S. 215–221.
- Spencer, Jonathan. 2001. *Ethnography after Postmodernism*. I: Atkinson, Paul, Coffey, Amanda, Delamont, Sara, Lofland, John & Lofland, Lyn (red.), *Handbook of Ethnography*. London: Sage. S. 443–452.
- Staunæs, Dorte. 2004. *Køn, etnicitet og skoleliv*. København: Samfundslitteratur.
- Sundgren, Eva. 2013. *Språklig variation och förändring*. I: Sundgren, Eva (red.), *Sociolingvistik*. 2 uppl. Stockholm: Liber. S. 77–121.
- Trudgill, Peter. 1974. *The social stratification of English in Norwich*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weber, Max. 1947. *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Free Press.